

نقش فضای مجازی در قدرت نرم

مسعود جعفری نژاد، محمد رضا مکی نژاد اصفهانی، محمد مهدی افشار

استادیار دانشگاه آزاد اسلامی شهرضا

jafari@yahoo.com

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی شهرضا

m.vaezifar@yahoo.com

دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد اسلامی شهرضا

afshar@yahoo.com

چکیده

مبانی و مفاهیم امنیت ملی به عنوان مقوله‌ای ارزشمند و با اهمیت در روابط بین الملل مورد توجه دولت‌هاست. قدرت به عنوان تضمین کننده امنیت ملی به دو نوع نرم و سخت تقسیم بندی می شود. به دلیل معایب و مشکلات به کارگیری قدرت سخت که شکل بالفعل آن با نام جنگ سخت می توان از آن یاد نمود منتج به لشکر کشی و نظامی گری و تحمیل هزینه های گزاف به دولت ها می شود. اما محاسن و مزایای به کارگیری قدرت نرم که از شاخص های این قدرت فضای سایبر و مجازی است موید این موضوع است که مفاهیم قدرت و جنگ نرم پس از یک دوره انباشت مفاهیم و معانی آنها در طول جنگ سرد در اواخر قرن بیستم و اوایل هزاره جدید به پارادیم غالب حوزه های مختلف تبدیل شده است. مفهوم قدرت از حالت سخت افزاری به کنش های نرم افزاری گرایش پیدا کرده است. آرایش های نظامی و سیاسی پیرو مقولات فرهنگ و اندیشه شده اند. توسعه فزاینده فناوری اطلاعات و ارتباطات و مشکلات روش های سخت و تاثیر گذاری سریع و عمیق قدرت نرم در ابعاد مختلف اقتصادی اجتماعی، سیاسی، نظامی و دیپلماسی با ظهور عصر مجازی، بیت ها و بایت ها، سایت ها و... که فاصله بین میدان عمل و هدف نبرد را بسیار کم کرده است از مواردی است که باید مدنظر دولت ها قرار گیرد.

در گذشته این سازمان‌های بین‌المللی بودند که نقش حاکمیتی دولت‌ها را کمرنگ می‌کردند ولی امروزه رسانه‌ها پای را فراتر نهاده و نه تنها نقش حاکمیتی دولت‌های ملی را مورد تعرض قرار داده اند بلکه در صدد یکسان‌سازی بین‌المللی از گونه لیبرال آن هستند.

بنابراین، با فرض اینکه بیشتر ملت‌ها شرایط مناسبی برای استفاده از فضای سایبر را بعد از چند دهه از راه اندازی این فناوری دارند، به طرح سوال و چگونگی تاثیر فضای سایبر بر امنیت ملی و اثر گذاری آن بر ابعاد مختلف امور داخلی و خارجی یک کشور می‌پردازیم.

واژه‌های کلیدی: امنیت ملی، قدرت نرم، قدرت سخت، فناوری اطلاعات و ارتباطات، فضای مجازی (سایبر)

اهمیت موضوع و دقت بر این فضا یعنی سایبر را برای ما مشخص می‌سازد.

امنیت ملی و مفهوم قدرت

امنیت در روابط بین‌الملل و اداره داخلی یک کشور به‌عنوان کالایی بس ارزشمند مطرح بوده است و به یک معنا می‌توان آنرا محور تمامی مباحث حوزه بین‌الملل قلمداد کرد؛ به گونه‌ای که برخی اندیشگران، روابط بین‌الملل را چنین تعریف کرده‌اند :

«تلاش واحدهای سیاسی برای افزایش توانمندی‌ها و امکانات‌شان برای رسیدن به سطح و وضعیتی که خود را ایمن از لطمات ناشی از عملکرد سایر بازیگران [در عرصه سیاست بین‌الملل] بیابند» (افتخاری، ۱۳۸۱: ۲۲)

البته معانی و مفاهیم متعدد دیگری برای امنیت ملی توسط دیگر اندیشمندان و متفکران بیان شده است؛ ولی در نهایت و در جمع‌بندی معانی و با دقت در مفهوم امنیت ملی که در بالا به آن اشاره شد قدرت به‌عنوان شاخصی است که می‌تواند ضامن امنیت ملی باشد. در زیر به تعریفی از قدرت پرداخته‌ایم تا بتوان با تعریف آن در خصوص فضای سایبر، جایگاه آن در قدرت و امنیت ملی مشخص نمود:

«قدرت (power) توانایی تاثیر گذاردن بر رفتار دیگران برای دستیابی به اهداف خویش است (دیکشنری آکسفورد، ۲۰۰۳) یا به تعبیر میرز (Mirz) قدرت اعمال نفوذ بر دیگران برای تغییر اراده و رفتار آنان است» (مرادی، ۱۳۸۹: ۱۰۲) راه‌های اعمال قدرت را می‌توان تهدید، متقاعدکردن و تغییر رفتار دیگران (دولت‌ها) و سایر... از راه‌های مختلف مانند پرداخت مالی، جذب دیگران، تغییر افکار دیگران (دولت‌ها) و همکاری با آن‌ها برشمرد. با کمی دقت

امروزه رسانه‌ها در حوزه‌های بین‌المللی و سیاست خارجی نقش مهم و راهبردی ایفا می‌کنند و شیوه‌های مختلف نظام‌های رسانه‌ای در دنیا در کنار سیاست‌های داخلی و خارجی‌شان به‌عنوان ابزاری مؤثر به نوعی دیپلماسی دست می‌زنند که قدرت و تأثیرگذاری آن‌ها هر روزه خود را نمایان تر می‌کند. امروزه اینترنت و شبکه‌های تلویزیونی ماهواره‌ای در کنار رسانه‌های مکتوب آزاد فضاهای متکثری را در روابط بین‌الملل کشورها ایجاد کرده است که دست دولت‌ها و حاکمیت‌ها برای کنترل آنان با محدودیت جدی روبروست.

آنچه امروز حتی فریاد پست مدرنسیت‌ها را نیز درآورده است حرکت هدفمند و یک نواخت رسانه‌ها است. البته اینترنت با وجود فضایی که قابلیت ارتباط چند سویه میان مخاطب و رسانه را فراهم ساخته در این مسیر حرکتی پیچیده محسوب می‌شود و نمی‌توان به سادگی آن را به حرکت یکنواخت و تک سویه متهم کرد. ولی با لحظه‌ای تامل متوجه می‌شویم که این فضای مجازی رسانه‌ای نیز با وجود در اختیار قرار دادن عکس‌العمل به مخاطب، امکان یکسانی را برای همه در نظر نگرفته است. کافی است به تفاوت رقمی جستجوی یک کلمه در زبان‌های متعدد بنگرید.

توسعه فزاینده فناوری اطلاعات و فضای مجازی به تحول و دگرگونی در ابعاد مختلف مولفه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، دفاعی و امنیتی منجر شده است. بنابراین، عنصر اصلی توسعه از لحاظ مختلف را می‌توان در این عصر فناوری اطلاعات و ارتباطات و تسخیر فضای سایبر دانست. با بررسی در فضای مجازی (سایبر) تاثیر آن در ارتباطات بین‌الملل،

در این تعریف اهمیت و تاثیر فضای سایبر را در روابط بین کشورها یا با مفهوم دیگر دیپلماسی و اداره کشور می توان مشخص کرد.

که روز به روز به خاطر شرایط خاص و ویژگی هایی که در بین مابقی رسانه ها برای خود ایجاد کرده را متوجه شد.

البته تقسیم بندی های دیگری در موضوع قدرت توسط نظریه پردازان انجام شده که برای نمونه می توان مثال زد.

جی. ای. هارت سه روش مختلف را در دیدگاه امپریالیستی قدرت طبقه بندی می کند: قدرت به عنوان منابع، قدرت به عنوان روابط و قدرت به عنوان ساختار. وی مشخص می سازد که قدرت بالقوه را در کنترل منابع می توان به قدرت واقعی منتقل و تبدیل کرد (مرادی، ۱۳۸۹: ۷۳).

و در نهایت می توان از دیدگاه امنیتی به این نکته اشاره کرد که هیچ حکومتی نمی تواند از تغییر سیاست های عمومی خارجی خود که ترکیبی از قدرت نرم و سخت هستند، جلوگیری کند (فرشچی، ۱۳۸۳: ۲۳).

قدرت ملی

قدرت ملی را می توان امکان تحمیل اراده و خواست یک بازیگر به دیگر بازیگران تعریف کرد. در واقع قدرت ملی چیزی فراتر از قدرت است. و بعد مختلف قدرت اعم از سخت و نرم را در بر می گیرد. زمانی که کشوری توانایی، اراده و ظرفیت لازم را در اختیار دارد و در پرتو آن می تواند، اهداف و ارزش های حیاتی خود را حفظ، توسعه و تعمیق بخشد، در واقع آن کشور از قدرت ملی لازم برخوردار است. قدرت ملی دارای مؤلفه های نظامی، سیاسی، فناوری، اقتصادی، ژئوپلیتیکی، انسانی، فرهنگی و سایر است. در قدرت ملی توان دولت ها با اتکا به ملت ها

با دقت در مفهوم و معنی قدرت، مؤلفه ها و منابع تاثیرگذار در آن، قدرت به دو مقوله سخت و نرم تقسیم بندی می شود. با توجه در شاخص های بالا به شکل زیر می توان تاثیر فضای رسانه و به ویژه سایبر را

صورت به وجود آمدن شرایط مناسب تسلط بر زمین‌های یک کشور است.

قدرت نرم

قدرت نرم عبارت است از توانایی متقاعد ساختن دیگران به شراکت در اهداف و دیدگاه‌ها مبتنی بر جذابیت و موفقیت ایده‌های مجری است (مرادی، ۱۳۸۹: ۷۲).

مفهوم قدرت نرم اولین بار توسط ژوزف نای، نظریه پرداز آمریکایی در مقاله‌ای با عنوان "misleading metaphor of decline" در نشریه "atlantic" در مارس ۱۹۹۰ مطرح می‌شود.

قدرت نرم توانایی دست یابی به اهداف و آمال مطلوب از طریق جلب حمایت افکار عمومی جامعه و نخبگان و قانع کردن اذهان به جای اجبار (اعمال فشار) را داراست. و در نهایت با به کارگیری این قدرت که می‌توان اسم جنگ نرم روی آن گذاشت به تعریف زیر پرداخت و در واقع روشی برای جنگ و غلبه بر طرف مقابل بدون استفاده از زور نظامی اولیه و به صورت جذبی و اقناع است که با اقدام نرم‌افزارانه و روانی تلاش می‌کند حوزه افکار و باورهای جامعه را به منظور تحقق اهداف خود اشغال کند و سپس، تغییر اساسی و ساختاری در جامعه هدف بر جای گذارد. هر کشوری که بتواند موضوعات، عقاید و افکار مورد علاقه خود را به دستور و روند سیاسی جهان تبدیل کند آن کشور از دید دیگر کشورها مشروع‌تر و محبوب‌تر خواهد بود و در واقع توانسته قدرت نرم خود را تقویت کند.

کاربرد قدرت نرم، تاثیرگذاری بر ذهن‌ها با هدف تغییر و شکل دهی ذهنیت‌های جدید است. صاحب قدرت نرم با استفاده از ارتباطات، اطلاعات،

مد نظر است. به عبارت دیگر در قدرت ملی نقش مردم موثر و غیر قابل انکار است.

قدرت سخت

قدرت سخت عبارت است از توانایی مجبور ساختن دیگران به انجام خواسته‌های مجری با استفاده از ناهمترای‌های ناشی از در اختیار داشتن منابع مادی (مرادی، ۱۳۸۹: ۷۲) با کمی توجه در مفهوم قدرت سخت و نتایج به دست آمده در استفاده از این قدرت که منتج به جنگ سخت می‌شود. به نکات زیر در به کارگیری این قدرت می‌توان پی برد.

ابزارهایی که برای استفاده از این قدرت باید مد نظر قرار گیرد و امکان سنجی آن قبل از شروع به آن لحاظ شود؛

نیروی نظامی، تسلیحات و ادوات جنگی، شرایط جغرافیایی، هم‌پیمانان کشور و وفاداری آن‌ها. همچنین، الزامات و شاخص‌هایی که آن‌ها را مجبور به همراهی می‌کند؛ مد نظر قرار دادن فرسایشی بودن جنگ‌ها و تمایل کشورهای در حال توسعه به فرسایشی بودن در مقابل عدم تمایل کشورهای توسعه یافته به کوتاه بودن آن‌ها در به کارگیری این شیوه، آشنا به آخرین تکنیک‌ها و تکنولوژی‌هایی روز دنیا در به کارگیری این شیوه،

ویژگی‌ها و معایب به کارگیری این قدرت در صورت به ثمر رسیدن خواسته‌های ما در به کارگیری این قدرت:

کوتاه مدت، پر هزینه و تفر برانگیز بودن، تقویت بعد مبارزه، جنگ سخت مبتنی بر اکراه و اجبار است، نتایج به دست آمده استفاده از قدرت سخت در

انفورماتیک، اینترنت، ماهواره‌ها، مطبوعات، امواج رادیویی و تلویزیونی به دنبال متقاعدسازی و تغییر نگرش رقیب، مخاطب و در واقع دشمن خود است. در این راستا ژوزف نای در تحلیل افول قدرت آمریکا عنوان می‌کند «آمریکا باید دیپلماسی عمومی خود را با هدف بهبود تصویر خود در کشورهای مسلمان تقویت نماید» (نای، ۱۳۸۷: ۱۰۲)

محصول نهایی این نوع قدرت:

یکسان‌سازی نوع فرهنگ و پذیرش فرهنگ غربی؛ یکسان‌سازی نگاه به عالم هستی و عدم اعتقاد به آخرت به شکل عمیق، یکسان‌سازی شیوه زندگی، یکسان‌سازی نظام مصرف جوامع، خاص‌سازی تولید، آپارتاید علمی و تکنولوژیکی، آپارتاید سیاسی (سیاه یا سفید).

ابزارهایی که در جنگ نرم به کارگیری می‌شوند: خبرنگان، روشنفکران، رسانه‌های مکتوب، رسانه‌های دیداری و شنیداری، فضای سایبر، کتاب و سایر.

با توجه به این‌که در کنار به کارگیری فضای سایبر به‌عنوان مقوله تجارت و افزایش شرکت‌هایی که از این ابزار در تجارت نوین استفاده می‌کنند و به کارگیری شیوه‌هایی در این راستا برای خلط مباحث فرهنگی و سیاسی در به کارگیری سایبر به‌عنوان تجارت الکترونیک و این‌که اینترنت ابزاری است که مخاطبان آن به سرعت غیرقابل باوری در مقایسه با دیگر ابزارها مانند تلویزیون و رادیو در حال افزایش است، اهمیت موضوع مشخص و مبرهن است. در زیر نمودار شماره ۴ نشان دهنده افزایش سرعت تعداد مخاطبان رسانه‌های مختلف در یک دوره ۴۰ ساله را نمایش می‌دهد.

بادقت و بررسی در مفاهیم قدرت نرم و پیامدهای به دست آمده در استفاده از این قدرت که منتج به جنگ نرم و در نهایت براندازی نرم می‌شود به نکات زیر در به کارگیری این قدرت رسید.

اهداف متصور در این قدرت عبارتند از: تغییر باورها و اعتقادات، تغییر ساختار نظام سیاسی، تغییر ارزش‌ها و هنجارها، تغییر رفتار و کردار، تغییر رفتار سیاسی، تغییر نظام سیاسی اجتماعی.

کارکرد قدرت نرم را می‌توان در چند مقوله دنبال کرد: القا، قانع کردن، جلب نظر، تغییر ذائقه‌ها و اعتقادات

با تلاش و کوشش در بالفعل نمودن آن با توسل به منابع قدرت با مقوله‌های تعریف شده در بالا و به‌ویژه در دو فاز اثرگذار علم، تکنولوژی و فرهنگ هم در مقوله بین‌الملل با عنوان دیپلماسی، و هم در فضای داخل به‌عنوان یک قدرت امنیتی می‌توان به خوبی از آن استفاده کرد. که این کار مستلزم استفاده صحیح از این قدرت است. وگرنه همان‌طور که به‌عنوان یک فرصت بسیار خوب می‌توان از آن استفاده کرد، می‌تواند به‌عنوان یک آسیب و با ضریب امنیتی بسیار بالا ایفای نقش کند و موجبات تهدیدات امنیتی از داخل و خارج را در صورت استفاده نکردن صحیح از این قدرت برای یک کشور و یا کشورهای رقم بزند. به هر حال می‌توان گفت قدرت نرم مکمل قدرت سخت است و قدرت سخت به تنهایی برای اطمینان از امنیت ملی و برقراری صلح مناسب در دنیا کافی نیست.

هفته‌نامه تایم خاطر نشان می‌کند که تصویر آمریکا در جهان اسلام تا زمانی که نیروهای آمریکایی در عراق می‌جنگند و تا زمانی که تقاضای فلسطینیان مبنی

تعداد سال‌هایی که کاربران فناوری‌های مرتبط با ICT به ۱۰ میلیون رسیده اند (حسن بیگی، ۱۳۸۴: ۲۵).

با مباحث مطرح شده در بالا و دقت در آن‌ها می‌توان به ویژگی‌های بسیار مهم و اثرگذار فضای سایبر به‌عنوان مهم‌ترین و تاثیرگذارترین ابزار در قدرت نرم و در نهایت جنگ نرم پی برد.

تاثیر آن بر فضای سیاسی داخلی و دیپلماسی کشورها، اثرگذاری آن بر مسایل اقتصادی داخلی و خارجی، برای نمونه معرفی محصولات و تولیدات داخلی بنگاه‌های اقتصادی یک کشور، تاثیر بر زیرساخت‌های اقتصادی از قبیل انرژی (نیروی برق، نفت، گاز)، حمل و نقل (راه آهن، هوایی و دریایی)، بانکداری، مخابرات، بهداشت عمومی، صنایع دفاعی و ضریب نفوذ آن در مسایل فرهنگی متشکل شده از اعتقادات و باورهای یک جامعه و سایر از مسایل بسیار آشکار در باور فضای مجازی به‌عنوان یک قدرت است.

مفهوم اصطلاحی

فضای «سایبر اسپیس» (Cyberspace) عبارتی است که در دنیای اینترنت، رسانه و ارتباطات بسیار شنیده می‌شود. سایبر پیشوندی است برای توصیف یک شخص، یک شی، یک ایده و یا یک فضا که مربوط به دنیای کامپیوتر و اطلاعات است. در طی توسعه اینترنت واژه‌های ترکیبی بسیاری از کلمه سایبر به وجود آمده است که به تعدادی از آن‌ها اشاره می‌کنیم: فضای سایبر (Cyberspace) شهروند سایبر (Cybercitizen)، پول سایبر (Cybercash)، فرهنگ سایبر (Cyberculture)، راهنمایی سایبر (CyberCoach)، تجارت سایبر (Cyberbusiness)، کانال سایبر (Cyberchannel) و سایر.

فضای سایبر به مجموعه‌هایی از ارتباطات درونی انسان‌ها از طریق کامپیوتر و مسایل مخابراتی بدون در نظر گرفتن جغرافیای فیزیکی گفته می‌شود. چند رایانه به هم متصل که توسط نرم‌افزارها و پروتکل‌های ویژه‌های پشتیبانی می‌شوند نمونه‌هایی از فضای سایبر است که کاربران آن می‌توانند به شکل آنلاین از طریق این شبکه با یکدیگر ارتباط برقرار کنند. در واقع این یک جامعه مجازی کوچک است که امکان تبادل داده‌ها و ایجاد انواع ارتباطات اجتماعی را فراهم می‌کند.

کاربرد اصطلاح «مجازی» (Virtual) در اشاره به فضای شبکه‌ای، با توجه به تحولات سریع دهه اخیر در حوزه فناوری اطلاعات و ارتباطات، کمی نارسا و تاحدودی ناقص و در جامعه اطلاعاتی در حال منسوخ شدن است! در عوض واژه‌ای که جامعه‌شناسان غربی به جای این اصطلاح به کار می‌برند و معتقدند مفهوم رساتری برای جامعه مجازی به همراه دارد،

بر داشتن یک کشور مستقل برآورده نشود بعید است بهبود یابد (Time news, 2004:33)

بحث‌های فراوانی درباره قدرت نرم مطرح می‌شود که نشان دهنده توجه روز افزون به آن است. قدرت نرم از جذابیت فرهنگی و عقاید سیاسی یک کشور و سیاست‌های آن ناشی می‌شود.

فضای سایبر

عصر مجازی با ظهور بایت‌ها و بیت‌ها، نامه‌های الکترونیکی صفحات وب و سایر فاصله واقعی بین میدان عمل و هدف نبرد را کم کرده است و با اثرگذاری این نوع قدرت به شبکه نیرومندی تبدیل شده که بافت اصلی و تارو پود آن را اطلاعات و ساختار ارتباطات الکترونیک تشکیل داده است. ظهور جامعه شبکه‌ای، که از ویژگی‌های نظام سرمایه داری متکی به اطلاعات است نتایج و پیامدهایی از جمله فرهنگ واقعیت مجازی (cultural of virtual reality)، سیاست بر بال رسانه، زمان بی زمان و جنگ مجازی (warfarevirtual) را هم‌زمان با انقلاب اطلاعاتی همراه خود آورده است. (کاستلز، ۱۳۸۰: ۷۸)

مفهوم لغوی

در منابع موجود آمده است که واژه سایبر از لغت یونانی (Kybernetes) به معنی سکان‌دار یا راهنما مشتق شده است. نخستین بار این اصطلاح "سایبرنتیک" توسط ریاضی‌دانی به نام "نوربرت وینر" (Norbert Wiener) در کتابی با عنوان "سایبرنتیک و کنترل در ارتباط بین حیوان و ماشین" در سال ۱۹۴۸ به کار برده شده است. "سایبرنتیک" علم مطالعه و کنترل مکانیزم‌ها در سیستم‌های انسانی، ماشینی (و کامپیوترها) است. (صدیق‌بنایی،

<http://www.hccmr.com/news.aspx?id=494>)

تئوری پیوند (ادغام) مکان در زمان، یا تبدیل جهان جغرافیایی به دهکده جهانی، به شکل واقعی با رشد و گسترش فضای مجازی اتفاق افتاد. این فضا و محیط که بسیاری از ویژگی‌های دوران فلسفی پسامدرن را در خود دارد، دارای موقعیت و شاخصه‌های بالقوه‌ای است که وجه جداسازی آن با سایر ابزارهای رسانه‌ای و اطلاع رسانی می‌باشد.

برخی رسانه‌های تاثیرگذار

فضای سایبر و دو دیدگاه خوش‌بینانه و بدبینانه در نگاه خوش‌بینانه و اترناسیونالیستی (آرمانگرایی) رسانه‌ها نقش فرا ملی دارند و جریان آزاد ارتباطات و اطلاعات در جستجو، کسب، تنظیم، انتشار و توزیع اطلاعات یک اصل پذیرفته شده جهانی قلمداد می‌شود. دولت‌ها نمی‌توانند با نگاه سیاسی، حزبی، قومی و مذهبی خود مانع این فرایند شوند که با عنوان جریان بین‌المللی اطلاعات خود را نشان می‌دهد. نتیجه این فرآیند هم‌گرایی جهانی از طریق ابزارهای ارتباطی است.

نگاه دوم یا نگاه بدبینانه رسانه را مجبور می‌کند در چارچوب منافع و خواست تنها یک دولت گام بردارد و به سمت و سوی گام بردارند که از پرتو بحران به

واژه «سایبر» است که به معنی «واقعیت غیر فیزیکی» از آن تعبیر می‌شود. فضای سایبر یا سایبر اسپیس اگرچه واژه جدیدی نیست اما در دهه اخیر حیات تازه‌ای یافته است؛ که کمی نگاه ما را به جامعه مجازی واقع بینانه‌تر می‌کند. وقتی می‌گوییم واقعیت غیر فیزیکی یا فضای سایبر، این مفهوم القا می‌شود که ما با جامعه‌ای روبرو هستیم که همه مولفه‌های یک جامعه واقعی را داراست، اما به صورت غیر فیزیکی و غیر ملموس با آن مرتبط می‌شویم و با آن در می‌آمیزیم. محیطی که بشر تا دو دهه قبل تنها در تخیلاتش با آن روبرو بوده و اکنون به مدد فناوری به واقعیتی تبدیل شده که در حافظه‌های رایانه‌ای و در میان کابل‌های نوری و امواج رادیویی، یا بهتر بگوییم الکترومغناطیسی، در داد و ستد با هزاران رایانه متصل به هم در بستر بزرگراه‌های اطلاعاتی در جریان است، و اندیشه‌ها، ایده‌ها، داده‌ها و تصمیمات انسانی را پردازش کرده و با سرعت تمام از این سوی دنیا به آن سوی، ارسال و دریافت می‌کند. این فناوری تمامی شئون جامعه انسانی را در خود شبیه‌سازی کرده و در لایه‌های جامعه واقعی با عنوان جامعه مجازی خود را پنهان و نهادینه ساخته است. به هر حال چون در فارسی در مقابل سایبر به معنی واقعیت غیر فیزیکی، واژه مشخصی وضع نشده است اما با تسامح همچنان واژه مجازی به جای آن به کار برده می‌شود و سایبر اسپیس را «فضای مجازی» ترجمه می‌کنند. (نمازی،

<http://www.maarefmags.com/article.asp?Art=1>

852) .

فضای سایبر، محیط الکترونیکی واقعی است که ارتباطات انسانی را به شیوه‌ای سریع، فراجغرافیایی و با ابزارهای خاص مستقیم و زنده می‌سازد. به عبارتی،

هر کشوری دارای سازمانی است که به جمع‌آوری اطلاعات درباره متحدان و مهاجمان، کشورهای خارجی، سازمان‌های تروریستی و سایر تهدیدات علیه امنیت ملی مشغول است. یکی از مهم‌ترین زمینه‌های فعالیت جاسوسان خارجی، سرقت اسرار علمی، فناوری پیشرفته و سلاح‌های مدرن است. البته هنوز مدارکی از فعالیت‌های نفوذ رایانه‌ای به قصد جاسوسی در اختیار عموم قرار نگرفته ولی مسلماً، هم به این مقصود و هم به منظور تاثیرگذاری بر رسانه‌های خبری و ساخت ذهنی استفاده می‌شود (حسن بیگی، ۱۳۸۴: ۱۰۴).

جرایم

در این مقوله بیشتر مباحث سو استفاده از این فضا برای مطامع شخصی و کلاهبرداری مطرح می‌شود. برای نمونه می‌توان به خسارت ناشی از سرقت اسرار تجاری در سال ۱۹۹۸ در بین ۳۰۰ شرکت آمریکایی که سریع‌ترین رشد را داشته‌اند، بالغ بر ۲۵۰ میلیارد دلار اشاره کرد (حسن بیگی، ۱۳۸۴: ۱۰۵).

حقوق فردی

این قلمرو شامل مواردی از قبیل محدود کردن در قالب‌های مختلف و تجاوز به حریم خصوصی افراد می‌شود که می‌تواند توسط افراد یا سازمان‌ها به وجود آید.

دستیابی غیر مجاز

ورود و نفوذ افراد و هکرها به سیستم‌های شخصی و دولتی و دستیابی به اطلاعات و داده‌های محرمانه و شخصی که به دلایل مختلف از قبیل هیجان، لذت، خودنمایی و سایر آن اتفاق بیفتد. مباحث یاد شده در بالا تاثیر فضای سایبر و آسیب‌پذیری برای کشورهایی که از این امکان استفاده

وجود آمده به نفع خود استفاده کنند. رسانه‌ها باید بیشتر در جستجو و انعکاس مطالبی باشند که مسایل راهبردی موضوع را کالبد شکافی کنند تا بیش‌ترین نفع و سود را از این بحران به دست آورند.

جنگ سایبری

فعالیت‌های کنونی در خصوص تسخیر فضای مجازی و استفاده از این فضا برای رسیدن به اهداف توسط دولت‌ها، امری است که نمی‌توان از آن چشم پوشی کرد.

جنگ اطلاعاتی یک فعالیت مجزا (ایزوله) نیست، این جنگ هم در حیطه فعالیت‌های دولت‌ها و هم برخوردارهای انسانی قرار دارد. در یک دسته‌بندی کلی این فعالیت‌ها را می‌توان در چهار قلمرو: امنیت ملی، جرایم، حقوق فردی و دستیابی غیر مجاز بررسی کرد (حسن بیگی، ۱۳۸۴: ۱۰۴).

امنیت ملی

محیط سایبر، فضای مجازی مناسبی در حوزه بین‌الملل برای استفاده در زمینه‌های گوناگون از قبیل جاسوسی علمی و اطلاعاتی است. همچنین، با تحلیل و بررسی دقیق سایت‌ها و موارد طرح شده در آن و مابقی اطلاعاتی که از موارد درج شده در فضای مجازی به دست می‌آید می‌توان به بسیاری از خواستگاه‌های اجتماعی، نقاط ضعف، قوت و مواردی که می‌تواند در آینده موجبات بروز مشکلات امنیتی شود دست پیدا کرد. علاوه بر آن با نفوذ (Hacking) در سیستم‌ها و شبکه‌های رایانه دولتی و سازمان‌ها و تخریب و آسیب‌رسانی به سرورها و سیستم‌های اصلی این سازمان‌ها حتی برای چند ساعت می‌تواند بروز مشکلات امنیتی و اجتماعی و به نوعی جنگ روانی در یک کشور را در پی داشته باشد.

کشورها سعی دارند تا با بهرمندی از این ابزار حتی رفتارهای دولت‌های دیگر را نیز تغییر داده یا کنترل کنند. نمونه قابل درک آن ایران و فعالیت‌های رسانه‌ای برخی شبکه‌ها برای بزرگ‌نمایی فشارهای حقوق بشری در ایران برای ایجاد تغییر در رفتار دولت است. این شبکه‌ها چنین تلقی می‌کنند که حرکت دولت‌های دیگر نیز باید در برخورد با دولت مورد نظر تحت کنترل باشد. برای نمونه می‌توان به رفتار سازمانی سایبر دیپلماسی واشنگتن اشاره کرد که از پیچیدگی و لایه‌های عملکردی ماتریسی و متنوعی برخوردار است. از فاکس نیوز و CBS و CNN تا پایگاه وایت هاوز، واشنگتن که از این مراکز اطلاع‌رسانی خود به‌عنوان ابزاری اثربخش در تبیین سیاست خارجی خود در سطح جهان استفاده می‌کنند. اگر قرار است پیروزی آمریکایی‌ها در عراق به تصویر کشیده شود، سایبر دیپلماسی آمریکایی این کار را با نمایش یک بنر اینترنتی نشان می‌دهد. در داخل این Banner که در سایت‌های مختلف منتشر می‌شود، تصویر شادی کودکان عراقی با پس زمینه سربازان و پرچم این کشور نمایش داده می‌شود. در کنار این لینک، هزاران فایل صوتی و متنی و تصویری قرار داده می‌شود تا میلیون‌ها مخاطب، آن گونه که سیاست خارجی آمریکا می‌خواهد، اوضاع عراق را مشاهده کنند. مایکروسافت، گوگل، AT&T و حتی آمریکن آنلاین (www.aol.com) را باید بخشی محرمانه از سایبر دیپلماسی فعال آمریکا در جهان دانست که تحلیل عملکرد آنان، تجربه‌های خوبی را می‌تواند برای علاقمندان به این مسایل به دنبال داشته باشد؛ که نمونه‌ای از تاثیر گذاری درحوزه دیپلماسی است.

بیشتری می‌کنند را مشخص کرد. این امر بیشتر شامل کشورهای توسعه یافته می‌شود. بنابراین، ویژگی‌های این نوع جنگ از قبیل کم‌هزینه بودن، کم‌خطر بودن از بعد امنیت شخصی افرادی که از این امکان استفاده می‌کنند، هدایت و کنترل از راه دور، توانایی آسیب‌رسانی به برخی زیر ساخت‌ها، غافلگیرانه بودن، اثرگذاری شدید روانی و تاثیرات اجتماعی و سایر آن، شرایط را برای استفاده و توسعه دادن از این نوع امکان برای کشورهای که در مقوله جنگ نرم در حال سرمایه‌گذاری هستند دارای اهمیت است.

تأثیر فضای سایبری در نظام بین‌الملل در حوزه دیپلماسی

رسانه‌های بین‌المللی موجب تاثیرگذاری بر سه شکل از دیپلماسی شده اند :

۱- دیپلماسی عمومی: دیپلماسی عمومی به معنای فعالیت‌هایی است که خارج مرزها در زمینه‌های اطلاعات، آموزش و فرهنگ انجام می‌شود و هدف آن تأثیر بر شهروندان دولت‌های دیگر است. رسانه‌ها می‌توانند در سیاست خارجی نقش بازی کنند و پیام دیپلماسی را از کشوری به کشورهای دیگر منتقل کنند. همان‌گونه که سایت‌ها در جنگ خلیج فارس نقش مهمی را در دیپلماسی عمومی آمریکا ایفا کردند.

۲- دیپلماسی مردمی: دیپلماسی مردمی اشاره به ارتباطات از راه دور دارد. رسانه موجب شده تا شهروندان در امور تخصصی خارجی ورود پیدا کنند. در حالی که پیش از این تنها متخصصان امکان دخالت در چنین اموری را داشتند.

۳- دیپلماسی رسمی: رسانه امروز بر دیپلماسی رسمی کشورها نیز تاثیرگذار شده است. برخی از

در حوزه اقتصاد

حضور وسایل ارتباطی نوین سبب شکل دهی مجدد فرایندهای تولید، توزیع، تجارت و مسایل دیگر اقتصادی و تمرکز-زدایی از آنها و نیز تقلیل هزینه‌ها شده است. امروزه تبلیغات رسانه‌ای در شبکه‌های بین‌المللی به معنای تبدیل شدن یک شرکت به یک برند بین‌المللی تلقی می‌شود. کافی است در این خصوص به تبلیغات انحصاری رولکس از شبکه BBC و CCN و یا تبلیغات شرکت‌های هوایی بین‌المللی همچون ترکیش یا امارت ایر در شبکه‌های مهم نگاهی بیاندازید. به سایت‌های کشورهای شرق آسیا، اروپا و شمال آمریکا اشاره کنیم. کشوری مانند مالزی، که سالانه میلیون‌ها گردشگر خارجی از آن دیدن می‌کنند، در این حوزه عملکرد موفقی داشته است. سایت‌های اطلاع‌رسانی دولتی این کشور مانند هندوستان، با حداکثر به روز رسانی و استفاده از مالتی مدیا، به صورت واقعی و نه آرمانی!، قابلیت‌های صنعتی، اقتصادی و فرهنگی کشورشان را در صدها تارنمای خود منتشر و ارایه کرده اند. ده هزار دانشجویی که هم اکنون از سراسر جهان در دانشگاه‌های مشهور و آی تی مدار این کشور مانند دانشگاه مالتی مدیای مالزی (www.my.edu.mmu) در حال تحصیل هستند، قطعاً بخشی از برنامه جامع سایر دیپلماسی کوالالامپور در جهت افزایش مخاطب‌پذیری دولت در سطح قاره به شمار می‌آید.

توسعه سیستم‌های صدور ویزای الکترونیکی و اطلاع‌رسانی کشورهای فرانسه و انگلیس برای شهروندان کشورهای حوزه خلیج فارس در سال‌های اخیر، از دیگر شواهد مشخص در این خصوص است.

در حوزه فرهنگ

بدون شک تأثیر رسانه‌ها در روابط بین‌الملل بیش از هر حوزه‌ای بر فرهنگ‌ها تأثیر دارد. در گذشته فرهنگ عمومی و اشاعه آن بیشتر در دست خانواده، طایفه و قبیله بود. اعضای خانواده این فرهنگ‌ها را به نسل بعدی انتقال می‌دادند و به خاطر عمومی بودن این فرهنگ‌ها دخل و تصرف در آن کمتر انجام می‌شد. اما امروزه رسانه‌های جمعی همچون ماهواره، کامپیوتر، تلفن همراه و اینترنت که نوعی ابزار فرهنگ‌ساز تلقی می‌شوند جای این نهادها را گرفته و تا دورتر از مرزها آن را گسترش می‌دهند.

رسانه‌ها نهادهای موثر در فرهنگ هر جامعه به حساب می‌آیند و حوزه عمل و فعالیت آن‌ها فرهنگ است. از این رو مستقیم و بی‌واسطه با فرهنگ پیوند و ارتباط دارند؛ نتیجه این ارتباط و پیوند برقراری رابطه‌ای متقابل بین رسانه و فرهنگ عمومی است.

بررسی کوتاه درباره تأثیر رسانه‌های ارتباط جمعی بر فرهنگ‌ها مویده این مطلب است که تأثیر این دو بسیار پیچیده، چند بعدی و گسترده است و از قدرت دگرگونی حیرت‌آوری در همه زمینه‌های آموزش، علوم، تکنولوژی، اقتصاد، سیاست و روابط انسانی برخوردار است.

با این‌که بسیاری از نظریه‌پردازان در مورد رابطه فرهنگ و رسانه دیدگاه مختلفی دارند، ولی مسلم است که در عصر حاضر رسانه یکی از قدرت‌های مهم محسوب می‌شود. دلیل آن نیز در نوع و نحوه تأثیرگذاری و تغییر است. به عبارت دیگر اگر زمانی با زور اسلحه و سرنیزه مردم را وادار به تبعیت از خود می‌کردند، اکنون پایدارترین، موثرترین و کم هزینه‌ترین راه اعمال نفوذ، تغییر ارزش‌ها و

فرمانده عملیاتی برای جلب حمایت مردم و مقابله با تبلیغات دشمن باشند.

اهمیت فضای سایبر عبارت است از: پر مخاطب و تاثیر گذار بودن، داشتن فن آوری پیشرفته، جذاب، متنوع و مولتی مدیا بودن، داشتن امکانات متنوع، جهانی، فرامرزی و مرز شکن بودن، داشتن امکان ارتباط سهل و آسان و کم هزینه بودن.

دهکده دو میلیاردی

کاربران اینترنت تا چند ماه دیگر به مرز دو میلیارد نفر می‌رسند. اتحادیه بین‌المللی مخابرات وابسته به سازمان ملل در آستانه روز جهانی آمار، پیش‌بینی می‌کند که تا پایان سال میلادی ۲۰۱۰ نزدیک به یک سوم از انسان‌های کره زمین، ساکن این دهکده نه چندان کوچک خواهند شد. به گزارش این سازمان، تعداد کاربران اینترنتی در پنج سال گذشته دو برابر شده است و در پایان سال ۲۰۱۰ به عدد جالب دو میلیارد نفر خواهد رسید. تاکنون در سال ۲۰۱۰ حدود ۲۲۶ میلیون کاربر جدید اینترنتی داشته‌ایم که البته حدود ۱۶۲ میلیون نفر از آن‌ها و با یک نرخ رشد بالاتر، از کشورهای توسعه یافته بوده‌اند. پیش‌بینی می‌شود که تا پایان سال ۲۰۱۰، ۷۱ درصد جمعیت کشورهای توسعه یافته، آنلاین باشند که در مقایسه با ۲۱ درصد جمعیت آنلاین کشورهای در حال توسعه رقم چشمگیری است. در حالی که در کشورهای توسعه یافته بیش از ۶۵ درصد کاربران به اینترنت خانگی دسترسی دارند، کشورهای در حال توسعه با رقم دسترسی حدود ۱۳/۵ درصد، آن‌هم در مکان‌های عمومی همچون مدارس و ادارات مواجهند. تفاوت‌های منطقه‌ای هم جالب هستند: همان‌طور که در تصویر زیر می‌بینید، در حالیکه که ۶۵ درصد ساکنان قاره اروپا کاربران

نگرش‌های مردم از دریچه فرهنگ و استفاده از رسانه است.

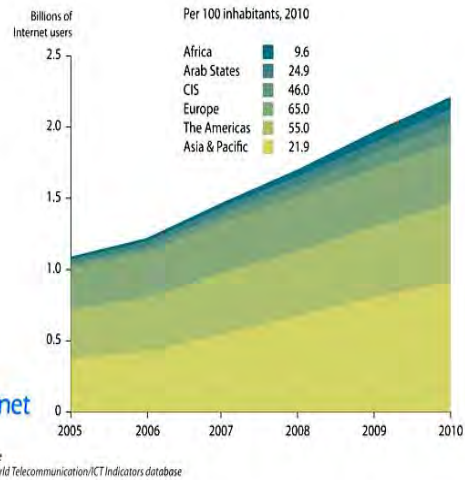
در حوزه آموزش

در هر جریان ارتباطی، رسانه مناسب سهم اصلی در تسهیل انتقال پیام بین فرستنده و گیرنده دارد. انتقال پیام‌های آموزشی به آموزش گیرندگان با استفاده از رسانه‌های آموزشی که جزو تفکیک‌ناپذیر فرآیند آموزش محسوب می‌شوند انجام می‌شود. آشنایی به انواع رسانه‌ها راه را به سوی بهره‌برداری ثمر بخش از آن‌ها هموار می‌نماید. امروزه تکنولوژی‌های ارتباطی، نقش مهمی در آموزش ایفا می‌کنند. حضور رسانه‌ها سبب گسترش آموزش در حوزه‌های ملی و فراملی شده و انتقال اطلاعات نوین و نیز فسخ اطلاعات قدیمی با سرعت انجام می‌شود. بر اساس تعریف تکنولوژی آموزشی، راه انجام آموزش مؤثر، پایدار و عمیق‌تر، بکارگیری منابع انسانی و غیر انسانی در آموزش است. این منابع، رسانه‌ها هستند.

در حوزه نظامی

تکنولوژی‌های ارتباطی در این حوزه، دارای دو چهره متضاد شده‌اند. این تکنولوژی‌ها در عین حال که می‌توانند به صلح و امنیت ملی و بین‌المللی کمک کنند، گسترش آن‌ها نیز می‌تواند مخل صلح و امنیت جهانی باشد. به‌عنوان مثال تعداد ماهواره‌ها، کنترل اطلاعات را از بین برده است و احتمال ضربه‌های سیاسی از جمله تروریسم را افزون‌تر ساخته است. در عین حال که حضور پر قدرت ماهواره‌ها می‌تواند ملت‌ها و دولت‌ها را از حرکت‌های نظامی که تهدیدکننده امنیت آن‌ها باشد، مطلع سازد و در این راه به آن‌ها مدد رساند. رسانه‌ها، اگر به طور کارآمد به کار گرفته شوند، می‌توانند مؤثرترین ابزار در دسترس یک

اینترنتی به حساب می‌آیند، تنها ۹/۶ درصد از اهالی قاره آفریقا با اینترنت سر و کار دارند!

دبیر کل این سازمان خاطر نشان می‌کند که پس از گسترش دامنه کاربران اینترنتی به سرتاسر دنیا، دسترسی به سرعت پهنای باند بالاتر می‌تواند نقطه اوج بعدی و زمینه‌ای برای تحول فن آوری باشد. همه این‌ها می‌تواند باعث ایجاد اشتغال و پی ریزی یک اقتصاد بلند مدت برای کشورهای در حال توسعه باشد.

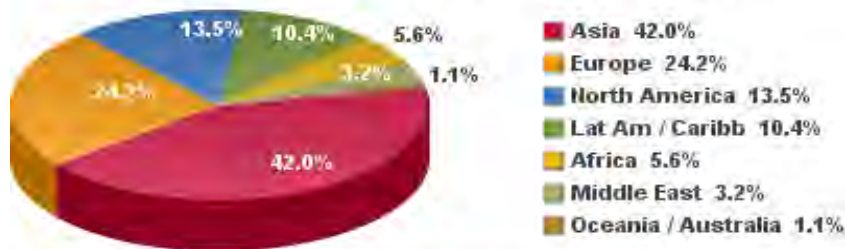
در یک سال گذشته، ضریب اشتراک اینترنت با پهنای باند بالا در جهان، رشدی ۸ درصدی را تجربه کرده است، اما هم‌چنان این رقم در کشورهای در حال توسعه ۴/۴ نفر به ازای هر صد نفر است که در مقایسه با عدد ۲۴/۶ نفر از صد نفر کشورهای پیشرفته، جای کار زیادی دارد. (پاینده ، int/itu- .itu)

یکی دیگر از نکات جالب این گزارش پرداختن به موضوع افزایش تقاضای بین‌المللی برای دسترسی به پهنای باند با سرعت بالاتر است.

دنیای در استفاده از اینترنت و آمار جمعیت						
منطقه جهان	جمعیت (۲۰۱۰ استرازا)	کاربران اینترنت ۲۰۰۰ دسامبر ۳۱	کاربران اینترنت آخرین اطلاعات	نفوذ (جمعیت %)	رشد ۲۰۰۰-۲۰۱۰	% کاربران از جدول
آفریقا	۰۵۰،۷۷۹،۰۱۳،۱	۴۰۰،۵۱۴،۴	۷۰۰،۹۳۱،۱۱۰	% ۹.۱۰	% ۳.۳۵۷،۲	% ۶.۵
آسیا	۸۵۲،۷۹۲،۸۳۴،۳	۰۰۰،۳۰۴،۱۱۴	۳۹۶،۰۹۴،۸۲۵	% ۵.۲۱	% ۸.۶۲۱	% ۰.۴۲
اروپا	۵۱۱،۳۱۹،۸۱۳	۰۹۳،۰۹۶،۱۰۵	۴۴۸،۰۶۹،۴۷۵	% ۴.۵۸	% ۰.۳۵۲	% ۲.۲۴
شرق میانه	۹۲۴،۳۳۶،۲۱۲	۸۰۰،۲۸۴،۳	۹۴۶،۲۴۰،۶۳	% ۸.۲۹	% ۳.۸۲۵،۱	% ۲.۳
شمال امریکا	۴۵۰،۱۲۴،۳۴۴	۸۰۰،۰۹۶،۱۰۸	۵۰۰،۲۲۴،۲۶۶	% ۴.۷۷	% ۳.۱۴۶	% ۵.۱۳
امریکا لاتین / کارائیب	۹۷۲،۵۵۶،۵۹۲	۹۱۹،۰۶۸،۱۸	۸۳۶،۶۸۹،۲۰۴	% ۵.۳۴	% ۸.۰۳۲،۱	% ۴.۱۰
اقیانوسیه / استرالیا	۲۰۱،۷۰۰،۳۴	۴۸۰،۶۲۰،۷	۹۹۰،۲۶۳،۲۱	% ۳.۶۱	% ۰.۱۷۹	% ۱.۱
کل جهان	۹۶۰،۶۰۹،۸۴۵،۶	۴۹۲،۹۸۵،۳۶۰	۸۱۶،۵۱۴،۹۶۶،۱	% ۷.۲۸	% ۸.۴۴۴	% ۰.۱۰۰

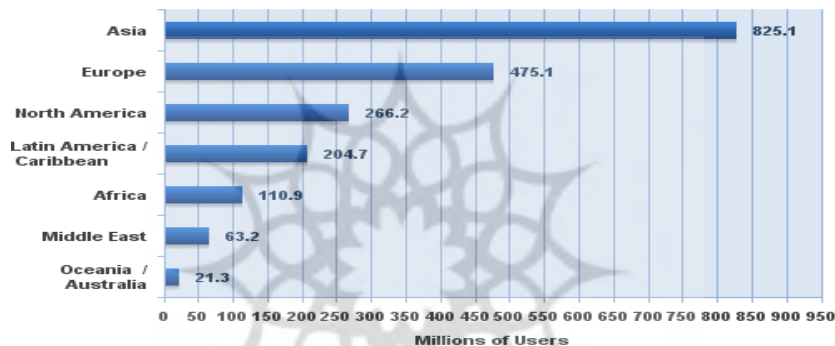
(internetworldstats.com)

Internet Users in the World Distribution by World Regions - 2010

Source: Internet World Stats - www.internetworldstats.com/stats.htm
Basis: 1,966,514,816 Internet users on June 30, 2010
Copyright © 2010, Miniwatts Marketing Group

Internet Users in the World by Geographic Regions - 2010

Source: Internet World Stats - www.internetworldstats.com/stats.htm
Estimated Internet users are 1,966,514,816 on June 31, 2010
Copyright © 2010, Miniwatts Marketing Group

اواخر هفته گذشته رسانه‌ها به نقل از مرکز "آمار جهانی اینترنت" اعلام کردند، ایران رتبه نخست تعداد کاربران اینترنتی را در منطقه خاورمیانه کسب کرده است.

این مرکز، بر اساس آخرین آمار که در خصوص تعداد کاربران اینترنتی منتشر کرده، رشد کاربران اینترنت در ایران را ۲۹۰۰ درصد دانسته و عنوان کرده است: تعداد کاربران اینترنت در ایران به ۷/۵ میلیون نفر رسیده که مقایسه آن با آمار ۲۵۰ هزار نفری این کاربران در دسامبر سال ۲۰۰۰ نشان دهنده رشد ۲۹۰۰ درصدی در این زمینه است. همچنین، مرکز آمار جهانی اینترنت، اعلام کرده که تعداد کاربران اینترنت

حدود یک میلیارد و هشتصد میلیون کاربر اینترنت در سراسر دنیا وجود دارد. ۳۲ کشور وجود دارد که تعداد کاربران آن‌ها بیش از ۱۰ میلیون نفر است. ۱۰ کشور برتر دنیای اینترنت روی هم یک میلیارد و صد و هفتاد میلیون کاربر دارند. یعنی ۶۵ درصد کل کاربران اینترنت در جهان. ۲۰ کشور برتر دنیای اینترنت روی هم یک میلیارد و چهارصد و هفتاد میلیون کاربر دارند. (<http://www.internetworldstats.com/stats.htm>)

(<http://www.internetworldstats.com/stats.htm>)

فراوانی کاربران اینترنت در ایران

مجلس نمایندگان آمریکا در اواخر دی ماه سال ۸۸ به تصویب رسید.

لایحه «تقویت دیجیتال ایرانیان» توسط سناتور دموکرات جیم موران طراحی شده و با هدف آشکار حمایت از اغتشاشات بعد از انتخابات ریاست جمهوری سال ۸۸ ایران با عنوان «حمایت از آمال دموکراتیک مردم ایران از طریق تقویت توانایی آن‌ها برای دسترسی به اینترنت و سایر خدمات ارتباطی» تصویب شد. هدف لایحه این است که از طریق یک جنگ سایبر همه موانع و محدودیت‌های موجود در راه استفاده کاربران اینترنتی و سایر فناوری‌های ارتباطاتی را کنار بزند.

نتیجه گیری

با توجه به مباحث یاد شده و تقسیم‌بندی‌هایی که در خصوص قدرت مطرح شد، استفاده از قدرت نرم و در نهایت بالفعل نمودن آن با جنگ نرم، بهترین راه به مقصد رسیدن اهداف و وادار نمودن نظام‌ها و دولت‌های بین‌المللی برای رسیدن به اهداف است. دیپلماسی در نظام بین‌الملل کنونی از لحاظ ترکیب، هدف و موضوع دستخوش دگرگونی‌های اساسی شده است. یکی از مهم‌ترین مولفه‌های تاثیرگذار بر این تغییر، فضای سایبری است. امروز سخنرانی‌های سران کشورها به شکل جهانی انعکاس می‌یابد و عکس العمل‌هایی را به دنبال دارد. دولت مردان بدون متن سخنرانی نمی‌کنند و همواره در مقابل دوربین رفتاری صحیح از خود نشان می‌دهند. مذاکرات از شکل پنهانی به حوزه عمومی کشیده شده و حتی در عقب مانده‌ترین نقاط دنیا می‌توان یک موضوع مهم را به کمک رسانه‌ها تعقیب کرد. به عبارتی، امروز دیگر

در منطقه خاورمیانه ۱۹/۵ میلیون نفر است که کشورهای عربستان و سوریه به ترتیب با داشتن دو میلیون ۵۴۰ هزار و یک میلیون ۱۰۰ هزار کاربر، در رتبه‌های دوم و سوم تعداد کاربران اینترنت در منطقه خاورمیانه قرار دارند.

با وجود این که آمار مرکز جهانی اینترنت، حدود ۵ میلیون نفر نسبت به آمار رسمی موجود در کشور، کمتر است، اما ایران را به عنوان رتبه نخست تعداد کاربران اینترنتی در منطقه خاورمیانه معرفی می‌کند و این نشان دهنده ظرفیت بالای کشورمان در بهره‌برداری و استفاده از این بستر مجازی است (<http://www.ict.gov.ir/html>).

سرمایه گذاری غرب در جنگ نرم سایبری

پنجم آبان سال ۱۳۸۸ پنتاگون در لایحه‌ای با عنوان قانون «قربانیان سانسور در ایران» برای جنگ نرم علیه ایران بودجه ۵۵ میلیون دلاری را اختصاص داد. از بودجه ۵۵۰ میلیارد دلاری وزارت دفاع (DOD) آمریکا، ۵۵ میلیون دلار برای نفوذ در ایران، مقابله با فیلترینگ سایت‌های ضد ایرانی، تحریک قربانیان سانسور در ایران، آموزش الکترونیکی ایرانیان مخالف نظام برای براندازی نرم و شبکه‌سازی اینترنتی برای اغتشاش‌گران بعد از انتخابات ریاست جمهوری، ارایه آموزش‌های لازم رسانه‌ای و کامپیوتری برای راه اندازی سایت‌ها برای اطلاع رسانی اختصاص یافته است. این لایحه که «قانون نفوذ» نام دارد با هدف تسهیل سازی فعالیت کاربران در اینترنت در جنگ نرم دولت آمریکا بوده است. در پی آن لوایح دو قلوئی «تقویت دیجیتال ایران» و «همراهی با مردم ایران» در

۴. فرشچی، علیرضا (۱۳۸۲ و ۸۳)، جنگ اطلاعات و عملیات روانی، *فصلنامه عملیات روانی*، شماره ۴، زمستان و بهار، صص ۱۴-۷.
۵. کاستلز، مانوئل (۱۳۸۰)، *عصر اطلاعات، فرهنگ ظهور جامعه شبکه ای*، ترجمه، احمد علیقلیان و افشین خاکباز، تهران، انتشارات طرح نو.
۶. کریمی نیا، پریسا (۱۳۸۲)، فرایند جمع آوری اطلاعات در عملیات روانی، *فصلنامه عملیات روانی*، شماره ۳، پائیز، صص ۱۳۷-۱۱۳.
۷. مرادی، حجت اله (۱۳۸۹)، *قدرت و جنگ نرم؛ از نظریه تا عمل*، تهران، نشر ساقی.
۸. نای، ژوزف (۱۳۸۷)، *قدرت نرم ابزار موفقیت در سیاست بین الملل*، ترجمه روحانی و ذوالفقاری، تهران، دانشگاه امام صادق.
۹. نمازی، محمد مهدی (۱۳۸۹)، *ماهنامه آموزشی اطلاع رسانی معارف*، شماره ۸۲، بهمن ۱۳۸۹.
10. *Dictionary oxford* , London, University Press, 2003.
11. <http://www.internetworldstats.com>, 89/11/10.
12. <http://www.itu.int/itu>
13. <d:/ict/material/factsfigures2010.pdf>, 89/12/16
14. <http://www.internetworldstats.com/stats.htm>, 89/12/16
15. <http://www.maarefmags.com>, 89/12/17
16. <http://ww.ict.gov.ir/home-fa.html>, 89/12/25
17. <http://www.hccmr.com/>, 89/12/17
18. Nye, Joseph s. (2002); *The Paradox of American Power*, New York.
19. *Time news*, Nov. 1, 2004, p. 33.

نمی توان میزان وابستگی رسانه به نظام بین الملل را فقط یک سویه قلمداد کرد. اگر روزی دولت ها تنها پدیدآورندگان رسانه ها بودند امروز رسانه های بزرگ و بین المللی برای رفتار دولت ها خط مشی تعیین می کنند. امروز رسانه کلید ورود به روابط بین الملل قلمداد می شود. از این رو دیگر در هر نهاد بین المللی رسانه به یک ارگان رسمی تبدیل شده است.

در مقوله قدرت نرم با مقایسه آمار و ارقام اعلام شده در موضوعات مختلف اعم از افزایش تعداد کاربران، افزایش تعداد سایت ها، افزایش تعداد مخاطبان سایبر در مقایسه با دیگر رسانه در یک دوره ۴۰ ساله و در نهایت روند رو به رشد این فضا در ایران و افزایش تعداد مخاطبان و سرمایه گذاری کشورهای دیگر به ویژه آمریکا برای ضربه زدن به دیگر کشورها، به نظر می رسد سرمایه گذاری فزاینده ای در این عرصه (سایبر) برای جلوگیری از آسیب های امنیتی داخلی و خارجی در کوتاه مدت و دراز مدت در مقوله های مختلف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و دیپلماسی و سایر آن تاثیر بسزایی خواهد داشت.

منابع

۱. افتخاری، اصغر (۱۳۸۱)، *مراحل بنیادین مطالعات امنیت ملی*، تهران، پژوهشکده مطالعات راهبردی.
۲. حسن بیگی، ابراهیم (۱۳۸۴)، *حقوق و امنیت در فضای سایبر*، تهران، موسسه فرهنگی مطالعات و تحقیقات.
۳. شریفی، رضا (۱۳۸۲)؛ *اطلاعات و عملیات روانی؛ فصلنامه عملیات روانی*، شماره ۲، تابستان، صص ۸۶-۷۳.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی